

ЛІТЕРАТУРА

1. Железняк Ю.Д. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте / Ю.Д. Железняк, П.К. Петров. – М.: Академия, 2001. – 264 с.
2. Годик М.А. Контроль за уровнем развития выносливости / М.А. Годик // В кн.: Спортивная метрология: учеб. для институтов физ. культуры. – М.: Физкультура и спорт, 1998. – С. 131-139.
3. Булкин В.А. Теоретические концепции управления тренировочным процессом в спорте высших достижений / В.А. Булкин. – М.: ЦНИИС, 1993. – С. 57-62.
4. Верхошанский Ю.В. Основы специальной физической подготовки спортсменов / Ю.В. Верхошанский. – М.: Физкультура и спорт, 1998. – 331с.
5. Годик М.А. Контроль тренировочных и соревновательных нагрузок / М.А. Годик. – М.: Физкультура и спорт, 1990. – 165 с.
6. Иванов В.В. Комплексный контроль в подготовке спортсменов / В.В. Иванов. – М.: Физкультура и спорт, 1997. – 256 с.

УДК 37.037.1:796.332

ТЕСТУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ФУТБОЛІСТІВ

Дорошенко Е.Ю., к. пед. н., доцент, Царенко К.В., викладач, Шалфеев П.О., викладач

Запорізький національний університет

Розглянуто застосування тестування для педагогічного контролю фізичної підготовленості футболістів ФК «Металург» (Запоріжжя) протягом річного циклу підготовки. Показано, що наведений перелік вправ є достатньо ефективним для визначення рівня фізичної підготовленості футболістів. У дослідженні використано дані навчально-тренувального процесу футболістів старших вікових груп дитячо-юнацької спортивної школи ФК «Металург» (Запоріжжя). Встановлено, що в структурі річного циклу підготовки специфічні засоби тестування є необхідним компонентом педагогічного контролю рівня фізичної підготовленості футболістів.

Ключові слова: футбол, тренування, засоби, вправи, тестування, контроль, підготовленість.

Дорошенко Э.Ю., Царенко Е.В., Шалфеев П.А. ТЕСТИРОВАНИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ В СИСТЕМЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ ФУТБОЛИСТОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

Рассмотрено применение тестирования для педагогического контроля физической подготовленности футболистов ФК «Металург» (Запорожье) в годичном цикле подготовки. Показано, что приведенный перечень упражнений является достаточно эффективным для определения уровня физической подготовленности футболистов. В исследовании использованы данные учебно-тренировочного процесса футболистов старших возрастных групп детско-юношеской спортивной школы ФК «Металург» (Запорожье). Установлено, что в структуре годичного цикла подготовки специфические средства тестирования являются необходимым компонентом педагогического контроля уровня физической подготовленности футболистов.

Ключевые слова: футбол, тренировка, средства, упражнения, тестирование, контроль, подготовленность.

Doroshenko E., Tsarenko K., Shalfeev P. TESTING IN THE PEDAGOGICAL CONNTROL OF PHYSICAL READINESS OF FOOTBALL PLAER'S / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The application of testing for pedagogical control of the physical readiness of football player's of FC «Metalurg» (Zaporizhzhya) in the annual cycle of training. It is shown that the above list of exercises is very effective to determine the level of physical preparedness of football player's. The

study used data from the training process, football player's older age groups of children and youth sport school of FC «Metalurg» (Zaporizhzhya). It is established that the structure of one-year training cycle specific testing tools are a necessary component of pedagogical control the level of physical preparedness of football player's.

Key words: football, training, tools, exercises, testing, monitoring, preparedness.

ВСТУП. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу є знаковою подією для розвитку вітчизняного футболу. Педагогічний аналіз результатів виступів національної збірної команди України свідчить про досить високий загальний рівень гри окремих футболістів і команди в цілому. При цьому певні негаразди в організації гри, деякі недоліки техніко-тактичного характеру і функціональної підготовленості окремих гравців, не дозволили національній збірній України вийти з групового етапу змагань і посісти більш високе місце в остаточному заліку. У цьому сенсі актуальною є проблема підготовки кваліфікованого резерву для українських професійних футбольних команд і для національної збірної України. Провідними компонентами, які в значному ступені детермінують ефективність змагальної діяльності є рівні техніко-тактичної та фізичної підготовленості. У даному дослідженні розглянуто показники рівня фізичної підготовленості в системі педагогічного контролю футболістів у річному макроциклі підготовки на прикладі організації тестування в дитячо-юнацькій спортивній школі футбольного клубу «Металург» (Запоріжжя) – однієї з кращих футбольних шкіл країни, вихованці якої захищають кольори національної збірної та провідних футбольних клубів України: М. Коваль (збірна України, «Динамо» Київ), С. Кривцов (молодіжна збірна України, «Шахтар» Донецьк), А. Близниченко (юнацька збірна України, «Дніпро» Дніпропетровськ), Д. Барвінко (юнацька збірна України, «Металіст» Харків) та ін.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз фундаментальних робіт у галузі теорії і методики спортивного тренування дозволяє зробити висновок про те, що у ряді актуальних напрямів подальшого вдосконалення змагальної діяльності одне з головних місць займає проблема управління.

Спираючись на ці загальнотеоретичні положення, можна стверджувати, що метою управління у футболі є оптимізація тренувальних програм і змагальної діяльності гравців у цілому відповідно до їх індивідуальних техніко-тактичних, фізичних і психічних можливостей.

Аналізуючи стан проблеми управління тренувальним процесом і ґрунтуючись на загальнотеоретичних знаннях у цій галузі, можна сформулювати основні напрями подальшого розвитку теорії та методики управління у футболі.

Ці напрями пов'язані з розвитком технології управління шляхом використання засобів педагогічного контролю, що забезпечує успішну реалізацію нових поглядів, підходів, сучасних напрямів теорії і методики спорту, передових технологій у процесі підготовки футболістів.

У зв'язку з цим подальше вдосконалення системи управління в футболі в цілому і технології контролю зокрема може відбуватися в напрямі пошуку специфічних тестових процедур і реєстрації показників, що дозволяють одержати об'єктивну кількісну інформацію про стан спеціальної та загальної фізичної підготовленості, поточної працездатності футболістів різного віку та кваліфікації в специфічних умовах тренувального процесу і змагальної діяльності.

Питання педагогічного контролю рівня фізичної підготовленості в річному макроциклі досить ґрунтовно і детально розглянуто в науковій літературі на рівні кандидатських і

докторських дисертацій [1-4]. У дослідженні [3] зокрема наголошено, що розвитку рухових якостей притаманна певна гетерохронність і сенситивні періоди розвитку. Автором наголошено на складних моментах переходу з юнацького до дорослого футболу, що детермінується також чинниками психологічного характеру і соціальної адаптації в складних умовах конфліктної взаємодії в спортивному колективі. У дисертації В. Пшибільського [2] проаналізовано питання комплексного контролю в системі багаторічної спортивної підготовки футболістів юнацького віку, акцентовано увагу на необхідності застосування наскрізного контролю в таких структурних утвореннях, як макроцикл, мезоцикл і мікроцикл.

Авторами даного дослідження неодноразово детально проаналізовані та висвітлені питання педагогічного контролю як одного з чинників системи управління підготовкою та змагальною діяльністю футболістів різного віку, кваліфікації, спортивної спеціалізації, тощо [5-9]. Зазначено, що система управління багаторічною підготовкою і змагальною діяльністю футболістів ґрунтується на низці чинників, які складають її структурну основу: планування, організація, контроль, моделювання, прогнозування, програмування, оцінка, аналіз та інтерпретація показників, корекція та прийняття управлінських рішень. Тестування є одним із провідних чинників педагогічного контролю, від якості проведення якого в значному ступені залежить подальше вдосконалення однієї або іншої сторони спортивної підготовленості в футболі: технічної, тактичної, фізичної, психологічної та ін. Не припинюючи значення інших сторін підготовленості та розуміючи необхідність комплексних підходів до вирішення проблемних моментів тестування в системі педагогічного контролю за рівнем підготовленості футболістів, автори наголошують, що саме техніко-тактична і фізична підготовка в найбільшому ступені детермінують якість процесу багаторічної підготовки в цілому та ефективність змагальної діяльності кваліфікованих футболістів.

Для порівняльного аналізу показників рівня фізичної підготовленості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) в річному макроциклі як узагальнених модельних показників використано матеріали видання «Футбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності» [10].

Вищенаведене дозволяє констатувати, що на даному етапі розвитку теорії та методики футболу, зокрема, і командних спортивних ігор, взагалі, наявна певна проблемна ситуація, що стосується низки остаточно невіршених питань або питань дискусійного характеру. Це створює передумови теоретико-методичного характеру стосовно висвітлення цієї проблематики в науковій літературі, пошуку та формуванню шляхів вирішення цих питань, формування теоретичних, методичних і практичних структурних утворень для аналізу, виокремлення та узагальнення даної проблематики в теорії та методиці змагальної діяльності та системі підготовки в командних спортивних іграх [11, 12].

ВИДЛЕННЯ НЕВІРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

У науковій проблематиці, яка пов'язана з питаннями педагогічного контролю фізичної підготовленості в річному макроциклі, є низка остаточно невіршених питань, що стосуються оптимальної кількості проведення тестувань із фізичної підготовленості, методичними особливостями відбору та застосування тестових вправ для оцінки рухових здібностей футболістів різного віку, кваліфікації та спортивної спеціалізації, особливостями застосування тестових вправ з визначення рівня фізичної підготовленості в змагальних мікроциклах, аналізом, інтерпретацією та узагальненням показників тестування рівня фізичної підготовленості та ін.

ЗВ'ЯЗОК РОБОТИ З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету. Напрямок дослідження відповідає тематиці зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 роки за розділом 2.4. «Теоретико-методичні основи індивідуалізації учбово-тренувального процесу в ігрових видах спорту».

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Мета дослідження – експериментальне вивчення практичного застосування вправ тестування для визначення рівня фізичної підготовленості протягом річного циклу підготовки в системі педагогічного контролю футболістів.

Об'єкт дослідження – система педагогічного контролю футболістів.

Предмет дослідження – методичні принципи та особливості застосування засобів тестування фізичної підготовленості в системі педагогічного контролю футболістів протягом річного макроциклу підготовки.

Методи дослідження: 1) аналіз наукової та методичної літератури; 2) педагогічні спостереження; 3) узагальнення передового педагогічного досвіду; 4) тестування фізичної підготовленості; 5) педагогічний експеримент констатуючої спрямованості; 6) методи математичної статистики.

Експериментальні дослідження проведені на базі старших вікових груп підготовки дитячо-юнацької спортивної школи футбольного клубу «Металург» (Запоріжжя). Контингент дослідження – 45 осіб: 23 футболісти групи підготовки 1995 року народження і 22 футболісти групи підготовки 1996 року народження.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Педагогічний контроль – одна з провідних функцій управління процесом змагальної діяльності та спортивного тренування, яка дозволяє одержати інформацію про результати педагогічних дій на футболістів завдяки системі зворотного зв'язку.

У процесі педагогічного контролю рівня фізичної підготовленості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) вирішуються такі задачі:

- 1) оцінка рівня фізичного стану з метою визначення раціональних засобів і методів фізичної підготовки;
- 2) контроль за розвитком рухових здібностей на різних етапах багаторічної підготовки;
- 3) оцінка рівня функціонального стану і стану фізичного здоров'я;
- 4) аналіз та інтерпретація одержаних даних, порівняння наявного функціонального стану футболістів із модельними показниками;
- 5) вивчення ефективності використання методів педагогічних дій для корекції учбово-тренувального процесу і змагальної діяльності;
- 6) відбір вправ для тестування рухових здібностей футболістів, які найбільш адекватно і, повною мірою, відображують руховий потенціал спортсменів.

Таким чином, об'єктивною основою реалізації планів тренувального процесу та змагальної діяльності є інформація, яка одержана в процесі педагогічного контролю протягом річного макроциклу.

Система педагогічного контролю фізичної підготовленості взаємопов'язана та є органічною складовою процесу фізичної підготовки і змагальної діяльності. Річний

цикл підготовки футболістів старших вікових груп ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) побудований на класичних принципах загальної теорії підготовки в олімпійському і професійному спорті [13] та складається з таких структурних компонентів, які представлено на рис.1.

У процесі педагогічного контролю фізичної підготовленості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) відібрано тестові вправи, які детермінують різні сторони рухових якостей футболістів, а саме силу, швидкість, швидкісно-силові, витривалість, спритність і координацію. Вправи, які відібрано для тестування, мають таку спрямованість:

№1 – підтягування на перекладині, п. Спрямованість на розвиток силових здібностей;

№2 – згинання-розгинання рук в упорі на брусах, п. Спрямованість на розвиток силових здібностей;

№3 – згинання-розгинання рук в упорі лежачи, п. Спрямованість на розвиток силових здібностей;

№4 – стрибки через скакалку за 30 с, п. Спрямованість на розвиток швидкісно-силових здібностей і спритності;

№5 – спеціальний тест, см. Спрямованість на розвиток гнучкості;

№6 – стрибок у довжину з місця, см. Спрямованість на розвиток швидкісно-силових здібностей;

№7 – біг 30 метрів, с. Спрямованість на розвиток швидкісних здібностей;

№8 – 12-хвилинний біг, м. Спрямованість на розвиток витривалості;

№9 – човниковий біг 7 по 50 метрів, с. Спрямованість на розвиток спеціальної витривалості та спритності.

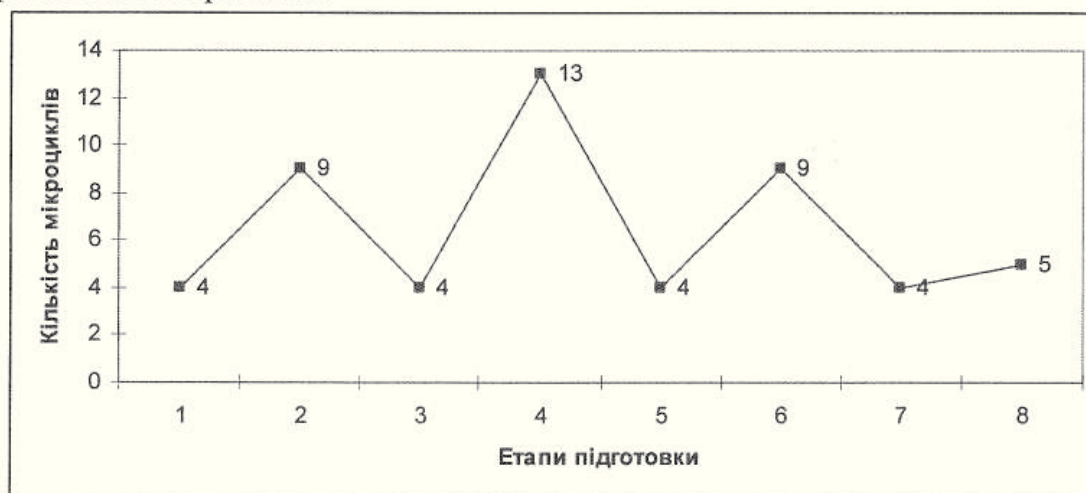

Рис. 1 Розподіл структурних утворень (мікроциклів) процесу спортивної підготовки і змагальної діяльності футболістів старших вікових груп ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) у 2011/2012 навчальному році

Примітка: 1,4 – підготовчий період; 2,6 – змагальний період; 3,7,8 – відновлювально-реабілітаційні мікроцикли і відпочинок; 5 – передзмагальний період серпень - підготовчий період; вересень / жовтень – змагальний період (перше коло чемпіонату дитячо-юнацької футбольної ліги України); листопад – відновлювально-реабілітаційний мезоцикл (два або три мікроцикли) і відпочинок; грудень / лютий - підготовчий період (мінімум один мезоцикл – навчально-тренувальні збори зі спрямованістю на розвиток загальних і спеціальних рухових здібностей); березень – передзмагальний період (мінімум один мезоцикл – навчально-тренувальні збори зі спрямованістю на розвиток інтегральної підготовленості); квітень / травень – змагальний період (друге коло чемпіонату дитячо-юнацької футбольної ліги України); липень / червень - відновлювально-реабілітаційний мезоцикл (два або три мікроцикли) і відпочинок.

Тестування проводилися до і після змагальних періодів річного макроциклу: у серпні, листопаді, березні та липні. Результати тестування в серпні 2011 року представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники тестування фізичної підготовленості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя), (M±m)

Групи	Тести								
	№ 1	№ 2	№ 3*	№ 4	№ 5*	№ 6*	№ 7	№ 8*	№ 9
1995 р.н.	12±0,91	19,3±1,8	43,2±1,9	73,3±2,3	15,8±0,9	266±6,1	4,2±0,2	3147±9,6	64,3±3,4
1996 р.н.	10,7±0,6	16,2±1,6	38,5±1,6	68,9±2,2	12,7±0,9	228±5,9	4,3±0,2	3064±8,9	65,7±3,2

Примітка: №1- підтягування на перекладині, п; №2 - згинання-розгинання рук в упорі на брусах, п; №3 – згинання-розгинання рук в упорі лежачи, п; №4 – стрибки через скакалку за 30 с, п; №5 – гнучкість, см; №6 – стрибок у довжину з місця, см; №7 - біг 30 метрів, с.; №8 – 12-тихвилинний біг, м; №9 - човниковий біг 7 по 50 метрів, с. * - статистично достовірні розбіжності ($p < 0,05$)

Педагогічний аналіз результатів тестування фізичної підготовленості футболістів старших вікових груп дитячо-юнацької спортивної школи ФК «Металург» (Запоріжжя) свідчить про наявність тенденції до більш високих показників у групі підготовки 1995 року народження. За показниками тестів №№ 3, 5, 6, 8 зафіксовано статистично достовірні розбіжності. Тест №3 – згинання-розгинання рук в упорі лежачи (спрямованість на розвиток силових здібностей) – 43,2±1,9 у групі підготовки 1995 р.н. проти 38,5±1,6 у групі підготовки 1996 р.н. Спеціальний тест №5 (спрямованість на розвиток гнучкості) - 15,8±0,9 у групі підготовки 1995 р.н. проти 12,7±0,9 у групі підготовки 1996 р.н. Тест №6 – стрибок у довжину з місця (спрямованість на розвиток швидко-силових здібностей) - 266±6,1 у групі підготовки 1995 р.н. проти 228±5,9 у групі підготовки 1996 р.н. Тест №8 – 12-тихвилинний біг - 3147±9,6 у групі підготовки 1995 р.н. проти 3064±8,9 у групі підготовки 1996 р.н.

Результати педагогічного аналізу результатів тестування рівня фізичної підготовленості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) груп підготовки 1995 і 1996 років народження свідчать, що більш високі показники мають спортсмени вікової групи 1995 року народження. За результатами тестів №№ 3, 5, 6, 8 зафіксовано статистично достовірні розбіжності показників рівня фізичної підготовленості. За показниками тестів №№ 1, 2, 4, 7, 9 наявна тенденція до більш високих показників у футболістів групи підготовки 1995 року народження.

Сучасний процес спортивної підготовки в футболі припускає поєднання універсальності гравців з їх індивідуальністю та унікальністю. Тому показники тестування рівня фізичної підготовленості футболістів потребують кваліфікованого педагогічного аналізу та інтерпретації, оскільки в футболі, як правило, в одній команді грають і тренуються спортсмени, які вельми не однакові за своїми антропометричними, фізіологічними, психологічними характеристиками та ін. Тренеру-практику з футболу необхідне розуміння певного балансу в системі педагогічного контролю показників фізичної підготовленості. Результати тестування дають важливу інформацію, яку необхідно кваліфіковано інтерпретувати з урахуванням чинників біологічного дозрівання організму юних футболістів, чутливих періодів розвитку рухових здібностей, етапів формування рухових навичок і вмінь, відповідності застосованих вправ основним принципам теорії тестів, індивідуальних особливостей організму спортсменів та ін. [14, 15].

У методичній системі підготовки кваліфікованих футболістів важливе місце займають основні закономірності спортивного тренування і змагальної діяльності. Вони достатньо повно висвітлені в спеціалізованій літературі. Разом із тим, процес оптимізації науково-методичного забезпечення вимагає додаткового обґрунтування

навіть таких приватних проблем, якими є педагогічний контроль навчально-тренувального процесу, що дозволяє підвищити ефективність підготовки футболістів і результативність їх змагальної діяльності на основі отриманих показників тестування рівня фізичної підготовленості.

ВИСНОВКИ

1. Подальше вдосконалення системи управління в футболі в цілому і технології педагогічного контролю зокрема може протікати в напрямі пошуку специфічних тестових процедур і реєстрації показників, що дозволяють одержати об'єктивну кількісну інформацію про стан спеціальної і загальної фізичної підготовленості, поточної працездатності футболістів різного віку та кваліфікації в специфічних умовах тренувального процесу і змагальної діяльності.
2. Тестування рівня фізичної підготовленості є необхідним елементом педагогічного контролю за розвитком рухового потенціалу футболістів на всіх етапах багаторічної підготовки. Звичайною є практика проведення тестування після або наприкінці структурних утворень річного циклу підготовки (загально- або спеціально-підготовчий, етап, що підводить до змагань, змагальний і відновлювально-реабілітаційний етапи). Досить поширеною є практика проведення тестувань після циклу тематичних занять, спрямованих на розвиток або вдосконалення конкретних рухових здібностей.
3. Для оптимальної оцінки рівня фізичної підготовленості футболістів у процесі тестування необхідно відібрати вправи або комплекс вправ, які найбільш адекватно відображують рівень виконання конкретних елементів техніки. Процедуру тестування необхідно розглядати як допоміжний компонент системи педагогічного контролю фізичної підготовленості футболістів у процесі багаторічної підготовки, який має високу інформативність і практичну значущість, дозволяє більш детально і точно визначити поточний рівень функціонального стану організму футболістів або конкретних рухових здібностей: силових, швидкісних, швидкісно-силових, витривалості, спритності тощо.
4. Педагогічний аналіз результатів тестування рівня фізичної підготовленості свідчить про наявність тенденцій до більш високих показників швидкісно-силової спрямованості футболістів ДЮСШ ФК «Металург» (Запоріжжя) групи підготовки 1995 року народження в порівнянні з групою підготовки 1996 року народження, що обумовлено віковими розбіжностями і більш високими показниками фізичного розвитку. За результатами тестів №№ 3, 5, 6, 8 зафіксовано статистично достовірні розбіжності показників рівня фізичної підготовленості. За показниками тестів №№ 1, 2, 4, 7, 9 наявна тенденція до більш високих показників у футболістів групи підготовки 1995 року народження.
5. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі досліджень ґрунтуються на необхідності вивчення процедури тестування і визначення її методичних особливостей у структурі педагогічного контролю інших напрямів підготовленості футболістів у процесі багаторічної підготовки: тактичної, інтегральної, психологічної та ін. Крім цього, важливе значення має подальша розробка технології якісного аналізу, інтерпретації та узагальнення отриманих показників для корекції навчально-тренувального процесу і змагальної діяльності. Саме відсутність структурних розробок процедур оцінки, аналізу, інтерпретації показників тестування створюють значні труднощі при узагальненні матеріалів тестування та їх впровадження в практику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лісенчук Г.А. Теоретико-методичні основи управління підготовкою футболістів 7 - 16 років: автореф. дис. ... доктора наук з ФВС: 24.00.01 / Г.А. Лісенчук. – К.: 2004. – 42 с.

2. Пшибыльский В. Комплексный контроль в системе многолетней подготовки футболистов детского и юношеского возраста: дисс. ... доктора наук по ФВС: 24.00.01 / В. Пшибыльский. – К.: 1998. – 372 с.
3. Золотарев А.П. Структура и содержание многолетней подготовки спортивного резерва в футболе: автореф. дисс. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / А.П. Золотарев. – Краснодар, 1997. – 51 с.
4. Тюленьков С.Ю. Теоретико-методические подходы к системе управления подготовкой футболистов высокой квалификации / С.Ю. Тюленьков. – М.: Физическая культура, 2007. – 352 с.
5. Дорошенко Е.Ю. Параметри змагальної діяльності кваліфікованих футболістів (на прикладі ігор чемпіонату світу 2006 року) / Е.Ю. Дорошенко, В.О. Цапенко, П.О. Шалфеев та ін. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. - № 12. – С.59-65.
6. Дорошенко Э.Ю. Оценка воздействия тренировочной нагрузки на организм с учетом ее внешних и внутренних параметров / Э.Ю. Дорошенко // Физическое воспитание студентов. - 2011. - № 6. – С. 31-36.
7. Дорошенко Э.Ю. Управление технико-тактическим мастерством спортсменов в игровых командных видах спорта с учетом игрового амплуа / Э.Ю. Дорошенко // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2011. - № 10. – С. 23-27.
8. Дорошенко Э.Ю. Технология совершенствования технико-тактической подготовленности квалифицированных футболистов в микроциклах соревновательного периода / Э.Ю. Дорошенко // Физическое воспитание студентов. – 2012. - № 4. – С. 47 – 54.
9. Дорошенко Е.Ю. Тестування в системі педагогічного контролю технічної підготовленості футболістів / Е.Ю. Дорошенко, П.О. Шалфеев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. - № 5. – С. 63 – 67.
10. Футбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності / Авраменко В.Г., Бобарико О.Є. та ін. – К.: 2003. – 105 с.
11. Дорошенко Е.Ю. Передумови формування системи управління техніко-тактичною діяльністю в командних спортивних іграх та оптимізації її окремих чинників / Е.Ю. Дорошенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. - № 11. – С. 20 – 26.
12. Шамардин В.Н. Моделирование подготовленности квалифицированных футболистов / В.Н. Шамардин. – Днепропетровск: Пороги, 2002. – 201 с.
13. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник тренера высшей квалификации / В. Н. Платонов. – М.: Советский спорт, 2005. – 820 с.
14. Козина Ж.Л. Теоретико-методические основы индивидуализации учебно-тренировочного процесса спортсменов в игровых видах спорта: автореф. дисс. ... докт. наук по ФВС: 24.00.01 / Ж.Л. Козина. – К.: 2010. – 45 с.
15. Максименко І.Г. Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх: автореф. дис. ... доктора наук з ФВС: 24.00.01 / І.Г.Максименко. – К.: 2010. – 44 с.